F. G. JACOBS
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2005. június 30. [1]

1. A Hof van Beroep te Antwerpen (Antwerpeni Fellebbviteli Bíróság) előzetes döntéshozatal iránti kérelmében a Közösségi Vámkódex 221. cikke értelmezésével kapcsolatos kérdéseket terjesztett a Bíróság elé. [2]

2. Az alapeljárás tárgya több vámtartozás összegének beszedésére irányuló követelés, amely vámtartozások 1992 és 1994 között keletkeztek, azonban azok fennállásáról 1995-ig sem a felelős vámbizományos, sem a vámhatóság nem tudott, amikor is egyértelművé vált, hogy a szóban forgó áruk valójában nem hozhatók be vámmentesen. A vámbizományos arra hivatkozik, hogy a vámtartozás összegét, vagy legalábbis annak egy részét késedelemmel közölték, és/vagy bizonyos eljárási követelményeket nem tartottak be, ami pedig kizárja az utólagos beszedést.

3. A kérdést előterjesztő bíróság ezért, tekintettel ezen érvelésre, lényegében azt kívánja megtudni, hogy:

– A közlésének követnie kell-e az összeg könyvelésbe vételét, vagy megelőzheti-e azt?

– Megszűnik-e a tartozás, ha azt az adóssal az előírt hároméves határidő elteltét követően közlik, vagy csupán annak megfizetése nem kényszeríthető ki?

– Kötelese-e a tagállam meghatározni a közlés módját? Ennek meghatározása hiányában milyen feltételeket kell teljesíteni?

4. Ugyanakkor egy, a kérdést előterjesztő bíróság által is felvetett előkérdés a Vámkódex időbeli hatályára vonatkozik, mivel a vámtartozás egy része a Vámkódex hatálybalépése, 1994. január 1-je előtt keletkezett, azonban a beszedésre irányuló eljárás csak ezen időpont után indult meg.

1 – Eredeti nyelv: angol.

2 – A Közösségi Vámkódex létrehozásáról szóló, 1992. október 12-i 2913/92/EGK tanácsi rendelet (HL L 302., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 2. fejezet, 4. kötet, 307. o.).

A közösségi vámjogi szabályozás

5. Mind a jelenlegi szabályozás, mind pedig az, amelynek a helyébe lépett, rendelkezéseket tartalmaz a vámtartozás utólagos beszedésére, azaz a vám beszedésére azon behozatali- vagy kivitelivám-kezelést követően, amely a létrejöttéhez vezetett.

A Vámkódex

6. A Közösségi Vámkódexet 1992-ben fogadták el, hogy azokat a rendelkezéseket, amelyek korábban számos rendeletben és irányelvben elszórtan voltak megtalálhatók, felváltsa egyetlen, egyszerűbb, teljesebb és következetesebb szabályrendszerrel. A 253. cikk értelmében rendelkezéseit 1994. január 1-jétől kell alkalmazni.

7. A VII. cím 3. fejezetének (217–232. cikk) elnevezése: „A vámtartozás összegének beszedése". A fejezet 1. szakasza (217–221. cikk): „A vámtartozás összegének könyvelése és közlése az adóssal".

8. A 217. cikk (1) bekezdése előírja, hogy „[a] vámhatóságnak, amint rendelkezésére állnak a szükséges adatok, ki kell számítania minden egyes, vámtartozásból származó behozatali vagy kiviteli vám összegét (a továbbiakban »vámösszeg«), és be kell jegyeznie a könyvelési nyilvántartásba vagy más ezzel egyenértékű adathordozóba (könyvelésbe vétel)".

9. A 218. és 219. cikk állapítja meg a könyvelésbe vételre megállapított határidőket.

10. A 220. cikk (1) bekezdése szerint:

„[h]a a vámtartozásból származó vámösszeget nem vették könyvelésbe a 218. és 219. cikknek megfelelően, vagy a jogszabály szerint fizetendő összegnél alacsonyabbat vettek könyvelésbe, a beszedendő vámösszeget vagy annak még fennmaradó részét attól a naptól számított két napon belül kell könyvelésbe venni, amikor a vámhatóság tudomást szerez a helyzetről, ki tudja számítani a jogszabály szerint fizetendő összeget,

és meg tudja állapítani az adós személyét (utólagos könyvelésbe vétel). Ez a határidő a 219. cikknek megfelelően meghosszabbítható".

A korábbi szabályozás

11. A tényállás megvalósulása idején a 221. cikk (1) és (3) bekezdése [3] a következőképpen rendelkezett:

12. A Vámkódex hatálybalépése előtt az e kódex 251. cikkének (1) bekezdése által 1994. január 1-jei hatállyal hatályon kívül helyezett 1697/79/EGK [4] és 1854/89/EGK [5] tanácsi rendelet hasonló szabályokat tartalmazott.

„(1) A könyvelésbe vételt követően a vámösszeget a megfelelő eljárások szerint közölni kell az adóssal.

Az 1697/79 rendelet

[...]

(3) A vámtartozás keletkezésétől számított 3 év lejárta után az adóssal már nem lehet közölni a tartozás összegét. Ha azonban a vámhatóság büntetőeljárás alapjául szolgáló cselekmény következtében nem tudta megállapítani a jogszabály alapján fizetendő vámtartozás pontos összegét, a 3 éves határidő lejárta után is lehet azt közölni, ha a hatályos rendelkezések azt lehetővé teszik."

13. Az 1. cikk (1) bekezdése szerint a rendelet meghatározta, hogy az illetékes hatóság milyen feltételekkel végezheti el a megfizetésért felelős személytől bármilyen okból nem követelt, a vámok megfizetésének kötelezettségével járó vámeljárás alá vont árukkal kapcsolatos behozatali, illetve kiviteli vámok utólagos beszedését.

3 – A (3) bekezdést a 2000. november 16-i 2700/2000/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 311., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 2. fejezet, 10. kötet, 239. o.) új (3) és (4) bekezdéssel váltotta fel az alapügy tényállásának megvalósulását követően.

4 – A megfizetésért felelős személytől meg nem követelt, az ilyen vámok megfizetésének kötelezettségével járó vámeljárás alá vont árukkal kapcsolatos behozatali, illetve kiviteli vámok utólagos beszedéséről szóló, 1979. július 24-i 1697/79/EGK tanácsi rendelet (HL L 197., 1. o.).

5 – A vámtartozásból származó behozatali vagy kiviteli vám összegéről és megfizetésének feltételeiről szóló, 1989. június 14-i 1854/89/EGK tanácsi rendelet (HL L 186., 1. o.).

14. Az 1. cikk (2) bekezdés c) pontja értelmében a rendelet alkalmazásában a „könyvelésbe vétel": „az illetékes hatóságok hivatalos aktusa, amellyel a fizetendő behozatali vagy kiviteli vámok összegét megfelelően megállapítják" [nem hivatalos fordítás].

Az 1854/89 rendelet

16. Az 1. cikk (1) bekezdése szerint a rendelet szabályozza „a vám összegének könyvelésbe vételét, és a vámtartozásból származó behozatali vagy kiviteli vám összegét, valamint megfizetésének feltételeit" [nem hivatalos fordítás].

15. A 2. cikk így rendelkezik:

„(1) Amennyiben a hatáskörrel rendelkező hatóságok megállapítják, hogy a jogszabály szerinti behozatali vagy kiviteli vám összegének egészét vagy egy részét vámfizetési kötelezettséggel járó vámeljárásra bejelentett áru esetén a megfizetésért felelős személytől nem követelték meg, eljárást indítanak a be nem fizetett vám beszedésére.

17. Az 1. cikk (2) bekezdése c) pontja a meghatározza a „könyvelés" fogalmát: „valamely vámtartozásnak megfelelő behozatali vagy kiviteli vám összegének a könyvelési nyilvántartásba vagy más ezzel egyenértékű adathordozóba a vámhatóságok által történt bejegyzése" [nem hivatalos fordítás].

Ezt az eljárást azonban a megfizetésért felelős személytől eredetileg megkövetelt összeg könyvelésének időpontjától, illetve ha nem történt könyvelés, a szóban forgó árura vonatkozó vámtartozás keletkezésének időpontjától számított három éves határidő eltelte után nem lehet megindítani.

18. A 2. cikk (1) bekezdése értelmében:

„[a] vámhatóságnak, amint rendelkezésére állnak a szükséges adatok, ki kell számítania minden egyes, vámtartozásból származó behozatali vagy kiviteli vám összegét (a továbbiakban: »vámösszeg«), és ezt könyvelésbe kell vennie" [nem hivatalos fordítás].

(2) Az (1) bekezdés értelmében a beszedési eljárás a behozatali vagy kiviteli vám összegének a megfizetéséért felelős személlyel való közlésével indul" [nem hivatalos fordítás].

19. A 3. és 4. cikk rendelkezései lényegében megegyeznek a Vámkódex 218. és 219. cikkének rendelkezéseivel.

20. Az 5. cikk értelmében:

„[h]a a vámtartozásból származó vámösszeget nem vették könyvelésbe a 3. és 4. cikknek megfelelően, vagy a jogszabály szerint fizetendő összegnél alacsonyabbat vettek könyvelésbe, a beszedendő vámösszeget vagy annak még fennmaradó részét attól a naptól számított két napon belül kell könyvelésbe venni, amikor a vámhatóság tudomást szerez a helyzetről, ki tudja számítani a jogszabály szerint fizetendő összeget, és meg tudja állapítani az adós személyét. Ez a határidő a 4. cikknek megfelelően meghosszabbítható [...]" [nem hivatalos fordítás].

21. A 6. cikk (1) bekezdése előírja:

„[a] könyvelésbe vételt követően a vámösszeget a megfelelő eljárások szerint közölni kell az adóssal" [nem hivatalos fordítás].

A tényállás és az eljárás

22. A Molenbergnatie NV (a továbbiakban: Molenbergnatie) 1992. április 9-e és 1994. június 23-a között több ízben vámbizományosként egy másik társaság megbízásából, Makaóból származó videokazetták behozatalát jelentette be Belgiumban.

23. Minden behozatalhoz az illetékes hatóságok által Makaóban kibocsátott „Form A származási bizonyítványt" csatoltak, amellyel vámmentes a behozatal a fejlődő országokból származó árukra alkalmazandó általános preferenciális rendszer értelmében.

24. 1992 márciusában ugyanakkor egy Makaóban tartott közösségi vizsgálat megállapította, hogy a szóban forgó kazetták nem teljesítik a vámmentes elbánáshoz szükséges származási feltételeket.

25. Az eredetvizsgáló bizottság [6] ezért értesítette a tagállamokat – ugyan csak 1994. augusztus 10-én –, hogy ezekre az árukra a

6 – Az áruk származása fogalmának közös meghatározásáról szóló, 1968. június 27-i 802/68/EGK tanácsi rendelet (HL L 148., 1. o.) 12. cikke hozta létre.

kedvezményes tarifa nem alkalmazandó, mivel Kínából származnak, és ezekre mind behozatali, mind dömpingellenes vámok vonatkoznak.

26. A belga vámhatóság 1995. február 27-én ajánlott levélben értesítette a Molenbergnatie-t a fennálló helyzetről, és a Vámkódexre történő hivatkozás nélkül a behozatalivám- és a dömpingellenesvám-tartozásokat 712 228 BEF, illetve 7 451 403 BEF összegben állapította meg.

27. Belgium észrevételeiben utal arra, hogy az összeget 1995. március 7-én vették könyvelésbe. A Molenbergnatie észrevételeiben megállapítja, hogy a könyvelésbe vétel napja nem igazolható, mert a belga hatóságok visszautasították a könyvelésbe történő betekintést.

28. 1995. szeptember 29-én a vámhatóság az összegekről utólag megállapító értesítést küldött Molenbergnatie részére,[7] amelyben a kérelemét kifejezetten a Vámkódex 220. cikke (1) bekezdésére alapozta.

7 – A behozatali vám esetében ezt a kissé magasabb 712 243 BEF összegre helyesbítették.

29. Molenbergnatie ennek folytán fellebbezést nyújtott be, és az ügy most a Hof van Beroep előtt van folyamatban, amely előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette elő:

„1) A Közösségi Vámkódex 217–232. cikke [...] [alkalmazandó]-e olyan, 1994. január 1-je előtt keletkezett vámtartozás beszedésére, amelynek beszedését azonban ezen időpont előtt nem végezték el, vagy nem kezdték meg?

2) Az első kérdésre adott igenlő válasz esetén a Közösségi Vámkódex 221. cikke által előírt közlésnek mindenkor a vámtartozás összegének könyvelését követően kell-e megtörténnie, vagyis a Közösségi Vámkódex 221. cikke által előírt közlést mindenkor meg kell-e előznie a vámtartozás könyvelésének?

3) A vámtartozásnak az adóssal annak ellenére történt késedelmes – azaz a Közösségi Vámkódex [...] 221. cikke (3) bekezdése eredeti változata szerinti hároméves határidő elteltét követő – közlése, hogy a vámhatóságoknak ténylegesen módjában állt ugyanezen határidő alatt meghatározni a jog szerint

fizetendő vám pontos összegét, a fizetendő vámtartozás beszedésének lehetetlenüléséhez, a tartozás megszűnéséhez vagy más jogkövetkezményhez vezet-e?

Az 1. kérdés: a Vámkódex 217–232. cikkének alkalmazhatósága

31. Világos, hogy kizárólag a Vámkódex rendelkezései alkalmazandók az 1994. január 1-je után keletkezett vámtartozás beszedésére.

4) Kötelesek-e a tagállamok meghatározni a vámtartozás összegének az adóssal a Közösségi Vámkódex 221. cikke szerint történő közlésének módját? Amennyiben igen, hivatkozhat-e a vámtartozás összegének az adóssal a Közösségi Vámkódex 221. cikke szerint történő közlésének módját meghatározni elmulasztó tagállam arra, hogy az adósnak (a könyvelést követően) kézbesített minden, a vámösszeget megjelölő irat a vámösszegnek az adóssal a Közösségi Vámkódex 221. cikke szerinti közlésének minősül akkor is, ha ezen irat semmilyen módon nem utal a Közösségi Vámkódex [...] 221. cikkére, és azt sem jelzi, hogy a vámösszegnek az adóssal való közléséről van szó?"

32. Tekintettel az 1994. január 1-je előtt keletkezett első hat tartozásra, amelynek beszedését ezen időpont után kezdték meg, felmerül a kérdés, hogy beszedésüket a korábbi szabályozás vagy a Vámkódex szabályozza-e.

33. Az elemzés kiindulópontja azon, a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatában megállapított alapelv, hogy az eljárási szabályokat általában a hatálybalépésükkor folyamatban lévő jogvitákra is alkalmazni kell, ellentétben az anyagi jogi szabályokkal, amelyeket általában úgy értelmeznek, mint amelyek a hatálybalépésük előtt keletkezett helyzetekre nem vonatkoznak. [8]

34. Belgium arra hivatkozik, hogy a Vámkódex 217–232. cikke kizárólag anyagi jogi

30. A Molenbergnatie, Belgium és a Bizottság terjesztett elő írásbeli észrevételt. Tárgyalást senki nem kért, és arra nem is került sor.

8 – Lásd ennek közelmúltbeli példáját a C-361/02. és C-362/02. sz., Tsapalos és Diamantakis egyesített ügyekben 2004. július 1-jén hozott ítélet (EBHT 2004., I-6405. o.) 19. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot.

szabályokat tartalmaz, amelyek ezért azokra a vámtartozásokra nem alkalmazhatóak, amelyek alapja az 1994. január 1-je előtt történt behozatal.

35. Ellenben a Molenbergnatie és a Bizottság a Salumi-ügyben hozott ítéletre [9] hivatkozva úgy véli, hogy a szóban forgó cikkek egyaránt tartalmaznak „olyan elválaszthatatlan egységet képező anyagi jogi és eljárásjogi szabályokat, amelyek egyes rendelkezéseit időbeli hatályuk tekintetében nem lehet elkülönítve figyelembe venni". [10] Ezen ítélkezési gyakorlat alapján az ilyen cikkek a hatálybalépésük előtt keletkezett helyzetekre nem vonatkoznak, kivéve ha megfelelően világos szabályok nem szólnak amellett, hogy visszaható hatályuk van, [11] amelyre azonban nincs utalás sem a szóban forgó rendelkezésekben, sem máshol a Vámkódexben.

36. Mindkét megközelítés arra az eredményre vezet, hogy a Vámkódex 217–232. cikke az 1994. január 1-je előtt keletkezett helyzetekre nem vonatkozik.

37. A felek ugyanakkor nem értenek egyet abban a kérdésben, hogy a releváns tényállás mikor valósult meg.

38. Belgium és a Bizottság álláspontja szerint a „tényállás" akkor valósult meg, amikor a behozatalkor a vámtartozás létrejött (hat esetben 1994. január 1-je előtt). A Molenbergnatie ellenben arra hivatkozik, hogy a „tényállást" a beszedésre irányuló eljárás képezi, amely a vámtartozás könyvelésbe vételével indult meg (minden esetben 1994. január 1-je után).

39. Részemről nem értek egyet sem Belgium álláspontjával, miszerint az érintett szabályok anyagi jogi jellegűek, sem pedig a Molenbergnatie és a Bizottság álláspontjával, amely jelen ügyben a Salumi-ügyben hozott ítélet megközelítésére hivatkozik.

40. Először is – és legfőképpen – a Vámkódex 217–232. cikkének rendelkezései túlnyomórészt és teljesen egyértelműen eljárási jellegűnek tűnnek. Csak kevés szabály vonatkozik az anyagi jogokra és kötelezettségekre, és – e tekintetben nem értek egyet a Bizottsággal – ezek közül egyik sem található a 221. cikkben, amelyre a szóban forgó bíróság fennmaradó kérdései irányulnak. (Amennyiben a harmadik kérdésre adandó válasz az lenne, hogy a tartozás megszűnik, akkor ez anyagi jogi szabály lenne, azonban álláspontom szerint itt nem erről van szó – lásd alább a 73. és az azt követő pontokat.)

9 – A 212/80–217/80. sz., Salumi és társai egyesített ügyekben 1981. november 12-én hozott ítélet (EBHT 1981., 2735. o.) 6–12. pontja; lásd szintén a C-261/96. sz. Conserchimica-ügyben 1997. november 6-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-6177. o.) 14–22. pontját. Mindegyik ítélet az 1697/79 rendeletet érintette.

10 – A Salumi-ügyben hozott ítélet 11. pontja.

11 – Ugyanott, 12. pont.

41. Ez önmagában elegendő jogalap lehetne a szokásos alapelv követésére, és nem a korábbi szabályozás alkalmazására a jelen ügyben.

42. Továbbá úgy vélem, a jelen ügyben aránytalan a Salumi-ügyben hozott ítélet megközelítése, amely szerint a rendszerben összekapcsolódott anyagi jogi és eljárásjogi szabályokat tisztán anyagi jogiként kell kezelni.

43. Először is úgy gondolom, hogy ezt a megközelítést általában nagy körültekintéssel kell alkalmazni, annak túlzottan szabad követése azzal fenyeget, hogy aláássa az alapvető különbségtételt, amely szerint az új eljárási szabályokat a folyamatban lévő jogvitákban alkalmazni kell, azonban az új anyagi jogi szabályok nem alkalmazhatók a korábban keletkezett helyzetre. Számos rendelkezés egyszerre tartalmaz anyagi jogi és eljárásjogi szabályokat, azonban csak ott megfelelő a Salumi-ügyben hozott ítélet megközelítése, ahol ezek elválaszthatatlanul kapcsolódnak össze.

44. Annak megállapításához, hogy erről van-e szó, nem elegendő az összekapcsolt szabályokat elkülönítve figyelembe venni; inkább a korábbi rendszerrel kell összehasonlítani, mielőtt döntés születhet arról, hogy az eljárásjogi elemek önállóan alkalmazhatók-e az olyan eljárásokban, amelyek a korábbi szabályozás alapján keletkeztek.

45. E tekintetben álláspontom szerint különbség áll fenn a korábbi közösségi szabályokról a Vámkódexre történő áttérés, és az azt megelőző, eltérő nemzeti szabályokról az egységes közösségi szabályozásra történő áttérés között, amely a Salumi-ügyben hozott ítéletnek kiindulási alapját képezte.

46. Az 1697/79 rendelet hatálybalépésének idején folyamatban lévő jogvitákat számos, az utólagos beszedésről szóló nemzeti rendelkezés szabályozta, különösen a beszedési eljárásra irányuló kötelezettség és az arra irányadó határidő vonatkozásában; a vámtartozás keletkezéséről szóló előírásokat még nem harmonizálták.[12] Ahogyan azt a Salumi-ügyben hozott ítélet 14. pontjában a Bíróság hangsúlyozta, az új közösségi szabályoknak az ilyen eljárásokra is kiterjedő alkalmazása – az eljárások megindítása tekintetében eltérő nemzeti gyakorlattól függően – a hasonló körülmények között létrejött ügyletek vonatkozásában igazolatlanul eltérő bánásmódhoz vezethetett volna, ami összeegyeztethetetlen lett volna az egyenlőség és igazság elvével.

12 – A vámtartozásra vonatkozó törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedések által megállapított rendelkezések összehangolásáról szóló, 1979. június 25-i 79/623/EGK tanácsi irányelv (HL L 179., 31. o.) vezette be, amelyet 1982. január 1-jéig kellett átültetni.

47. A jelen összefüggésben egyáltalán nem erről van szó, mivel az 1994 előtti szabályozás és eljárások egységesek voltak az egész Közösségben, és jelenleg azokat túlnyomórészt a Vámkódex foglalja egységes szerkezetbe. Ilyen körülmények között nem látom annak szükségét, hogy az alapelvtől eltérjek, és a Vámkódex 217–232. cikkét olyan elválaszthatatlan egységet képező egésznek tekintsem, amely eljárásjogi elemeket tartalmaz, és amely nem alkalmazható a hatálybalépésekor folyamatban lévő jogvitákra. Még ha ezek az elemek eltérnek is a korábban hatályos eljárásjogi szabályoktól, *ex nunc* hatállyal történő alkalmazásuk semmiképpen sem vezet vitákhoz, mivel azokat harmonizált és nagyrészt változatlan jogi keretek között alkalmazzák. Továbbá újfent emlékeztetni kell arra, hogy a szóban forgó rendelkezések itt a 221. cikk előírásai, amelyek kizárólag eljárásjogi természetűek.

48. Amennyiben a Salumi-ügyben hozott ítélet megközelítése lenne itt követendő, akkor az problematikus vagy meglepő következményekkel járna.

49. Így például a Vámkódex 243 cikke közül meg kellene különböztetni 16 elkülönült, elválaszthatatlan egységet képező cikket, annak ellenére, hogy azok a vámtartozásról szóló cím öt fejezetéből kettőt alkotnak, amely cím önmagában egyértelműen összefüggő egység azon kódexben, amelyet kifejezetten egységes jogi aktusként alkottak meg. Az ilyen felosztás nem tűnik sem könnyűnek, sem kívánatosnak.

50. Ez azt is jelentené – a jelen ügyben, valamint fölöttébb valószínű, hogy bármely más esetben is, amely a szóban forgó szabályozással összefüggésben felmerülhet –, hogy a hatályon kívül helyezett eljárásjogi rendelkezéseket újra hatályossá nyilvánítanák azért, hogy alkalmazhatóak legyenek azokra a jogvitákra is, amelyek a hatályon kívül helyezés időpontjában még nem voltak folyamatban, és olyan tényállásokra, amelyek fennállása akkor még nem volt ismert. Ez az eredmény kétségtelenül nem követelménye a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvének, sőt, azzal ellentétesnek is tekinthető. Az új eljárásjogi szabályokat alapvetően a folyamatban lévő eljárásokra is alkalmazni kell, ennek még inkább így kell történnie azon eljárások vonatkozásában, amelyek csak a jövőben indulnak.

51. Végül emlékeztetni kívánok arra, hogy a Bíróság a Hollandia kontra Bizottság ügyben [13] hozott ítéletben megvizsgálta a Vámkódex bizonyos rendelkezéseit – beleértve a jelen ügyben érintett 221. cikket – a korábbi szabályozás megfelelő rendelkezéseivel együtt. Mindamellett, hogy Bíróság megállapította, az eljárásjogi szabályok az 1994. január 1-jén folyamatban lévő jogvitákra is alkalmazandóak, míg az anyagi jogi szabályok visszamenőlegesen nem alkalmazhatók, a Bíróság nem követte a Salumi-ügyben hozott ítélet megközelítését, hanem mind-

13 – A C-156/00. sz. ügyben 2003. március 13-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-2527. o.). Lásd különösen a 35., 36. és 62–67. pontot.

egyik szabályt elkülönítve vizsgálta. Bár az ítélet nem indokolta e megközelítést, feltételezhető, hogy a fent kifejtett megfontolások játszottak szerepet.

52. Így álláspontom szerint a nemzeti bíróság első kérdésére azt a választ kell adni, hogy a Közösségi Vámkódex 217–232. cikkében foglalt eljárásjogi szabályok alkalmazandók az 1994. január 1-je előtt keletkezett vámtartozás beszedésére; az anyagi jogi szabályok a hatálybalépésük előtt keletkezett helyzetekre nem vonatkoznak.

53. Mivel a fennmaradó kérdésekben érintett szabályok – mindenesetre az elemzés alapján – eljárásjogi természetűnek tűnnek, ezért a Vámkódex 221. cikkét kell alkalmazni; mindazonáltal e kérdések tárgyalása során figyelembe veszem mind e rendelkezést, mind a korábbi szabályozást.

A 2. kérdés: a könyvelésbe vétel és az adóssal való közlés időrendje

54. A nemzeti bíróság második kérdése az időrendre vonatkozik.

55. Amikor kiderül, hogy vámtartozás keletkezett, azonban nem vették azt könyvelésbe – a korábbi és a jelen szabályozás alapján egyaránt –, az azon naptól számított két napon belül kell azt könyvelésbe venni, amikor a vámhatóság ki tudja számítani az összeget, és meg tudja állapítani az adós személyét, [14] és azt haladéktalanul közölni kell az adóssal. [15] Ugyanakkor nem közölhető a vámtartozás a keletkezésétől számított 3 év eltelte után; [16] korábban a határidő a „könyvelés" időpontjától számított három év volt az 1697/79 rendelet értelmében. [17]

56. Az első behozatalra 1992. április 9-én került sor. Az ezen időponttól számított három éven belül 1995. február 27-én a vámhatóság értesítette a Molenbergnatie-t, hogy vámot kell fizetnie. A belga kormány szerint a hatóság az összeget 1995. március 7-én vette könyvelésbe, még három éven belül. 1995. szeptember 29-én az első behozataltól számított három év lejárta után, de a fennmaradó behozatalok időpontjától számított három éven belül beszedési értesítést bocsátott ki.

14 – A Vámkódex 220. cikkének (1) bekezdése; az 1854/89 rendelet 5. cikke.

15 – A Vámkódex 221. cikkének (1) bekezdése; az 1854/89 rendelet 6. cikkének (1) bekezdése.

16 – A Vámkódex 221. cikkének (3) bekezdése.

17 – Az 1697/79 rendelet 2. cikke (1) bekezdésének második albekezdése.

Az 1697/79 rendelet

57. A Bizottság álláspontja szerint e kérdésre az 1697/79 rendelet alapján kell választ adni, és egyúttal a Bíróságnak az Altero-ügyben hozott ítéletére hivatkozik: [18] „[a]z [1697/79 rendelet] 1. cikke (2) bekezdésének c) pontjában és 2. cikke (1) bekezdésének második albekezdésében használt »könyvelés« kifejezés az illetékes hatóságoknak olyan közigazgatási aktusa, amellyel a fizetendő behozatali vagy kiviteli vámok összegét megállapítják, és nem az ilyen összegek vámhatóságok általi bejegyzése a könyvelési nyilvántartásba vagy más ezzel egyenértékű adathordozóba. Az ilyen bejegyzés nem előzetes és szükséges feltétele az utólagos beszedésre irányuló eljárás megindításának."

58. Hozzá kell tenni, hogy a William Hinton & Sons ügyben [19] hozott végzésben, amelyre a fenti ítélet hivatkozik, a Bíróság megállapította, hogy a könyvelésbe vétel hivatalos aktus, amely nem feltétlenül a könyvelési nyilvántartásba vételből áll, azonban megelőzi a közlést és a beszedést annyiban, hogy legkésőbb abban az időpontban kell meghozottnak tekinteni, amikor az összeget közlik a megfizetésért felelős személlyel.

18 – A C-203/01. sz. ügyben 2002. július 8-án hozott végzés (az EBHT-ban nem tették közzé, lásd HL C 274., 16. o.).

19 – A C-30/00. sz. ügyben hozott végzés (EBHT 2001., I-7511. o.) 45. és 46. pontja.

59. Így, akár az 1995. február 27-i, akár a 1995. szeptember 29-i levélben történt a közlés, úgy kell tekinteni, hogy azt a könyvelésbe vétel megelőzte az 1697/79 rendelet értelmében.

60. Viszont abban az esetben, ha az 1697/79 rendelet valóban alkalmazandó, ahogy azt a belga kormány észrevételeiben megállapította, és ha a vámtartozást 1995. március 7-én valóban könyvelésbe vették, egyszerűbb megközelítés alkalmazható azon kérdés tekintetében, amelyet az előterjesztő bíróságnak kell megítélnie.

61. Az 1697/79 rendelet értelmében a tartozás beszedésére irányuló eljárás megkezdésére előírt határidő „a megfizetésért felelős személytől eredetileg megkövetelt összeg könyvelésének időpontjától, illetve ha nem történt könyvelés, a szóban forgó árura vonatkozó vámtartozás keletkezésének időpontjától számított három év".

62. Ilyen körülmények között világos, hogy az 1995. szeptember 29-i közlés, amelynek érvényességét látszólag a Molenbergnatie egyébként nem kérdőjelezi meg, a tényleges könyvelésbe vételt követően, és az attól számított három éven belül történt, 1995. március 7-én – amennyiben az időpont bizonyítható –, amely maga is az összes behozatal időpontjától számított három éven belülre esik.

A Vámkódex

63. Ugyanakkor a nemzeti bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdéssel kifejezetten a Vámkódex 221. cikkének értelmezését kéri, amely álláspontom szerint az 1697/79 rendelet helyett alkalmazandó.

64. Ebben az esetben a határidő nem a könyvelés időpontjától számított három év, hanem a vámtartozás keletkezésétől, azaz a behozatal időpontjától számított három év. [20] Így felmerül a kérdés, hogy vajon az 1995. február 27-i levél érvényes közlésnek minősülhet-e, amennyiben az látszólag megelőzte a könyvelésbe vételt, míg a Vámkódex rendelkezései a könyvelést a közlést megelőzően követelik meg.

65. Az Antero- és a Hinton-ügyben hozott végzések a „könyvelésbe vétel" azon meghatározásán alapultak, amely az 1697/79 rendeletből következik, vagyis a hivatalos aktus, amellyel a fizetendő összeget megfelelően megállapítják, és amelynek logikusan meg kell előznie az összeg közlését.

66. A Vámkódex 217. cikkének (1) bekezdése ugyanakkor ugyezen a fogalmat azon hatósági aktusként határozza meg, amellyel a vámösszeget „a [vámhatóság bejegyezi] a könyvelési nyilvántartásba vagy más ezzel egyenértékű adathordozóba", amely egyértelműen nem az 1697/79 rendeletből, hanem a 1854/89 rendeletből eredő meghatározás – „könyvelési nyilvántartásba vagy más, ehelyett használt adathordozóba a vámhatóságok által történt bejegyzés".

67. Ezért a Vámkódex értelmében nem tűnik lehetségesnek más időpontot meghatározni, mint a megfelelő adathordozón történő tényleges rögzítést.

68. A Vámkódex 221. cikkének (1) bekezdése értelmében a vámösszeget az adóssal „a könyvelésbe vételt követően" közölni kell. Ezen szöveg, amelyet más nyelvi változatok is alátámasztanak, nem jelenthet más sorrendet, minthogy a könyvelést követi a közlés.

69. Nem tartom úgy, hogy ezen értelmezést érinti az Antero-ügyben hozott végzésben hivatkozott De Haan-ügyben hozott ítélet [21] vagy a De Haan-ügyben hozott ítéletben

20 – Pontosabban a vámárunyilatkozat elfogadásának napja (lásd a Vámkódex 201. cikkének (2) bekezdését).

21 – A C-61/98. sz. ügyben 1999. szeptember 7-én hozott ítélet (EBHT 1999., I-5003. o.) 34. pontja.

hivatkozott Covita-ügyben hozott ítélet,[22] amelyek szerint az 1854/89 rendelet 3. és 5. cikkében előírt határidők figyelmen kívül hagyása nem zárja ki az utólagos beszedést, mivel azok a határidők csak annyiban relevánsak, amennyiben a tagállamok és a Közösség között fennálló viszonyokat érintik, és a szabályoknak a vámhatóság általi gyors és egységes végrehajtását biztosítják.

70. Először is, az ezen ügyekben érintett határidők elsősorban a hatóságoknak a tartozásról való tudomásszerzését követő, meghatározott időn belüli könyvelésbe vételre vonatkoznak, és nem az adósnak a könyvelésbe vételt követő meghatározott időn belüli értesítésére. Másodsorban a Vámkódex 221. cikke új rendelkezés, amely új szerkezettel bír; a könyvelésbe vétel 1854/89 rendeletből átvett meghatározását közvetlen viszonyba helyezi az adóssal történő közlésnek az 1697/79 rendelet szerinti határidejével, és nem értelmezhető úgy, hogy kizárólag a tagállamok és a Közösség között fennálló viszonyokat érinti.

71. Így álláspontom szerint a szóban forgó második kérdésére azt a választ kell adni, hogy a Közösségi Vámkódex 221. cikke előírja, hogy a vámösszeget könyvelésbe vegyék, mielőtt azt közlik az adóssal.

22 – A C-370/96. sz. ügyben 1998. november 26-án hozott ítélet (EBHT 1998., I-7711. o.) 36. és 37. pontja.

72. Következésképpen jelen ügyben az 1995. február 27-i levelet mindegyik eset vonatkozásában három éven belül küldték meg, azonban azt könyvelésbe vétel érvényesen nem előzte meg; a 1995. szeptember 29-i levelet az első kivételével minden behozatal tekintetében három éven belül megküldték, és azt a könyvelésbe vétel érvényesen megelőzte, amennyiben a hatóságok bizonyítani tudták, hogy e könyvelésbe vétel időpontja valóban 1995. március 7-e volt.

A 3. kérdés: a vámtartozás keletkezésétől számított három év eltelte után történt közlés jogkövetkezményei

73. A Vámkódex 221. cikke (3) bekezdése előírja, hogy a vámtartozás keletkezésétől – a jelen ügyben a behozataltól – számított 3 év lejárta után az adóssal rendszerint már nem lehet közölni a tartozás összegét.[23] A nemzeti bíróság arra vár választ, hogy melyek a határidőn túli közlés jogkövetkezményei, és különösen arra, hogy megszűnik-e a tartozás, vagy pusztán nem kényszeríthető ki.

74. Az első behozatal 1992. április 9-én történt. Az első két kérdésre adandó válaszra vonatkozó javaslatom fényében nem lehet úgy tekinteni, hogy az ezen időpontot követő

23 – Lásd a lenti 77. pontot.

három éven belül érvényes közlés történt, ugyanakkor a többi esetben a probléma nem vetődik fel, ha a hatóságok bizonyítani tudják a 1995. március 7-i könyvelésbe vételt. Ugyanakkor, ha az 1697/79 rendeletet minősítenék alkalmazandónak, akkor a határidőt ezen rendelet értelmében minden körülmények között betartották – lásd a fenti 57–62. pontot.

75. A Molenbergnatie, Belgium és a Bizottság egyetértenek abban, hogy a hároméves határidő lejártának következménye nem a tartozás megszűnése, hanem annak kikényszeríthetetlensége. Úgy vélem, hogy ez a helyes álláspont.

76. Amint arra Belgium rámutat, ez a Bíróság SPKR-ügyben hozott ítéletéből [24] következik. Az 1697/79 rendelet vonatkozó cikkét a Bíróság a Conserchimica-ügyben hozott ítéletben [25] „elévülési időt szabályozó rendelkezés"-ként jellemezte. Továbbá, ahogy arra mind a három észrevételben utaltak, a Vámkódex 233. és 234. cikke kimerítően felsorolja azokat az okokat, amelyek a vámtartozást megszüntetik; ezek nem tartalmazzák a 221. cikk (3) bekezdése szerinti határidő elteltét.

77. Egyébiránt emlékeztetni kell arra, hogy a 221. cikk (3) bekezdése értelmében – bizonyos feltételek teljesülése esetén – a három év lejárta után is megtörténhet a közlés, ha a hatóság bűncselekmény következtében nem tudta megállapítani a fizetendő tartozás összegét. Emellett a rendelkezés jelenlegi változata szerint [26] a vámhatóság határozata elleni bármely jogorvoslat következtében a határidő az eljárás időtartamára felfüggesztésre kerül. A hároméves határidő lejárta így nem minden esetben akadálya a beszedésre irányuló eljárásnak; ez megerősíti, hogy azáltal a tartozás nem szűnik meg.

78. Ebből következően a nemzeti bíróság harmadik kérdésére azt a választ kell adni, hogy ha a fizetendő vámtartozást nem közlik az adóssal a Közösségi Vámkódex 221. cikke (3) bekezdésében előírt hároméves időtartamon belül, akkor a vámtartozás nem szűnik meg, azonban a beszedésére irányuló eljárást csak az e cikkben kifejezetten szabályozott esetekben lehet megindítani.

A 4. kérdés: az értesítés módja

79. A kérdést előterjesztő bíróság negyedik kérdése lényegében arra vonatkozik, hogy

24 – A C-112/01. sz. ügyben 2002. november 14-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-10655. o.). Különösen a 30–32. pont.

25 – Hivatkozás a 9. lábjegyzetben; 20. pont.

26 – Lásd a 3. lábjegyzetet.

kötelesek-e a tagállamok azon „megfelelő eljárásokat" meghatározni, amelyek alapján a vámtartozás összegét közlik az adóssal, és amennyiben nem, hivatkozhat-e a tagállam arra, hogy valamennyi, az adósnak kézbesített, a vámösszeget megjelölő irat közlésnek minősül akkor is, ha az nem utal a Vámkódex 221. cikkére, és azt sem jelzi, hogy a vámösszeg közléséről van szó.

80. Ennek a kérdésnek az alapeljárásban csak akkor van jelentősége, ha a közlést a hároméves határidőn belül megtették, és az egyébként érvényes volt.

81. Utaltam rá,[27] hogy ha a Vámkódex alkalmazandó, akkor az 1995. február 27-i levelet mindegyik eset vonatkozásában három éven belül küldték meg, azonban azt könyvelésbe vétel érvényesen nem előzte meg; a 1995. szeptember 29-i levelet az első kivételével minden behozatal tekintetében három éven belül megküldték, és azt a könyvelésbe vétel érvényesen megelőzte, amennyiben a hatóságok bizonyítani tudták, hogy e könyvelésbe vétel időpontja valóban 1995. március 7-e volt. Ugyanakkor, ha a korábbi szabályozás lenne alkalmazandó, akkor mindkét levelet érvényesen megelőzte az 1697/79 rendelet értelmében vett „könyvelésbe vétel".

27 – Lásd a 72. pontot.

82. A Vámkódex 221. cikkének (1) bekezdése megállapítja, hogy a vámösszeget közölni kell az adóssal „a megfelelő eljárások szerint"; az 1854/89 rendelet 6. cikke (1) bekezdésének szövege kissé eltér, de a különbségek, amelyek eltérnek a különböző nyelvi változatokban, nyilvánvalóan nem lényegesek. Az 1697/79 rendelet 2. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezett, hogy a beszedési eljárás „a behozatali vagy kiviteli vám összegének a megfizetéséért felelős személlyel való közlésével" indul.

83. Úgy tűnik, hogy ebből a szövegből nem olvasható ki a tagállamok kötelezettsége egy bizonyos közlési mód vagy eljárás meghatározására. Egyúttal a közösségi szabályozás sem határoz meg ilyen módot vagy eljárást.

84. A Vámkódex és az 1854/89 rendelet értelmében az eljárásnak azonban „megfelelőnek" kell lennie.

85. A Molenbergnatie és a Bizottság meggyőzően állítják, hogy a jogbiztonság és a bizalomvédelem biztosítása érdekében az adósnak képesnek kell lennie arra, hogy egyértelműen megállapíthassa a közlés jellegét, indokait és jogkövetkezményeit, és e jogkövetkezmények beálltának időpontját. A Bizottság ugyanakkor rámutat, hogy az erre

vonatkozó különös szabályok hiányában ezen feltételek betartása olyan ténykérdés, amelynek megítélése az illetékes nemzeti bíróságra tartozik.

86. Ebből következően a nemzeti bíróság negyedik kérdésére azt a választ kell adni, hogy a tagállamoknak nem kell szabályozniuk annak módját, hogy a vámtartozás összegét miként kell közölni az adóssal a Vámkódex 221. cikke szerint, azonban a közlést olyan módon kell megtenni, hogy az adó képes legyen megállapítani annak jellegét, indokait és jogkövetkezményeit, valamint, különös tekintettel a vámtartozás összegére, a keletkezését kiváltó eseményre és jogkövetkezményei beálltának időpontjára.

Végkövetkeztetések

87. A fentiekből következően azt javaslom, hogy a Bíróság a Hof van Beroep te Antwerpen által feltett kérdésekre a következő választ adja:

1) A Közösségi Vámkódex 217–232. cikkében foglalt eljárásjogi szabályok alkalmazandók az 1994. január 1-je előtt keletkezett vámtartozás beszedésére; az anyagi jogi szabályok a hatálybalépésük előtt keletkezett helyzetekre nem vonatkoznak.

2) A Vámkódex 221. cikke előírja, hogy a vámösszeget könyvelésbe vegyék, mielőtt azt közlik az adóssal.

3) Ha a fizetendő vámtartozást nem közlik az adóssal a Közösségi Vámkódex 221. cikke (3) bekezdésében előírt hároméves időtartamon belül, akkor a vámtartozás nem szűnik meg, azonban a beszedésére irányuló eljárást csak az e cikkben kifejezetten szabályozott esetekben lehet megindítani.

4) A tagállamoknak nem kell szabályozniuk annak módját, hogy a vámtartozás összegét miként kell közölni az adóssal a Vámkódex 221. cikke szerint, azonban a közlést olyan módon kell megtenni, hogy az adós képes legyen megállapítani annak jellegét, indokait és jogkövetkezményeit, valamint, különös tekintettel a vámtartozás összegére, a keletkezését kiváltó eseményre és jogkövetkezményei beálltának időpontjára.